

NOGIRONLIGI BO‘LGAN SHAXSLAR BILAN ISHLASHDA IJTIMOYIY XIZMAT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH

Soyibjonova Dilnoza Shuhratbek qizi

Andijon davlat universiteti Tarix fakulteti ijtimoiy ish yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nogironligi bo‘lgan shaxslar bilan ishlashda ijtimoiy xizmat ko‘rsatish tizimini rivojlantirish masalalari yoritilgan. O‘zbekiston Respublikasida nogironlar huquqlarini himoya qilish, ularning ijtimoiy hayotga integratsiyasini ta‘minlash, rehabilitatsiya jarayonini modernizatsiya qilish hamda xizmatlar sifati va qamrovini kengaytirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilingan. Maqolada davlat va nodavlat tashkilotlar hamkorligi, “inklyuziv jamiyat” g‘oyasi, raqamli texnologiyalarni ijtimoiy xizmat tizimiga joriy etish yo‘nalishlari alohida o‘rganilgan.

Annotation: This article examines the development of the social service system in working with people with disabilities. It highlights reforms in Uzbekistan aimed at protecting the rights of disabled people, ensuring their social integration, modernizing rehabilitation processes, and expanding service quality and accessibility. The study discusses the cooperation between governmental and non-governmental organizations, the concept of an inclusive society, and the introduction of digital technologies into social services.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития системы социальных услуг при работе с людьми с инвалидностью. Анализируются реформы, проводимые в Узбекистане для защиты прав инвалидов, обеспечения их социальной интеграции, модернизации реабилитационных процессов и повышения качества социальных услуг. Особое внимание уделено сотрудничеству государственных и негосударственных организаций, идее «инклюзивного общества» и внедрению цифровых технологий в систему социальных услуг.

Kalit so‘zlar: nogironlik, ijtimoiy xizmat, rehabilitatsiya, inklyuziya, integratsiya, ijtimoiy himoya, imkoniyati cheklangan shaxslar, raqamli xizmatlar, psixologik yordam, nogironlar huquqlari, ijtimoiy adaptatsiya, mehnat bandligi, inkluziv ta‘lim, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, davlat siyosati.

Keywords: disability, social service, rehabilitation, inclusion, integration, social protection, persons with disabilities, digital services, psychological support, disability rights, social adaptation, employment, inclusive education, social support, public policy.

Ключевые слова: инвалидность, социальные услуги, реабилитация, инклюзия, интеграция, социальная защита, лица с ограниченными возможностями, цифровые услуги, психологическая поддержка, права

инвалидов, адаптация, занятость, инклюзивное образование, социальная поддержка, государственная политика.

KIRISH

Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ishlash har qanday jamiyatda insonparvarlik darajasini belgilovchi mezonlardan biridir. Ularning huquqlarini ta'minlash, ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga sharoit yaratish va mehnatga layoqatini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan sanaladi. O'zbekistonda so'nggi yillarda nogironlar uchun yaratilayotgan imkoniyatlar tizimli tarzda kengaymoqda. 2020-yilda qabul qilingan "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi qonun ularning ijtimoiy hayotga to'laqonli qo'shilishi uchun mustahkam huquqiy asos yaratdi. Shu bilan birga, "Inklyuziv ta'lim", "Ijtimoiy xizmatlar modernizatsiyasi", "Nogironlar bandligi dasturi" kabi loyihalar ijtimoiy xizmat tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

ASOSIY QISM

Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun ijtimoiy xizmat tizimi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. O'zbekistonda bu soha nafaqat tibbiy reabilitatsiya bilan, balki psixologik, ma'naviy va iqtisodiy qo'llab-quvvatlash bilan ham uzviy bog'langan. Bugungi kunda respublikada 750 mingdan ortiq nogironligi bo'lgan shaxs ro'yxatda turib, ularning 100 mingdan ortig'i mehnat faoliyatida ishtirok etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy xizmat tizimini raqamlashtirish, manzillilik va individuallashtirish tamoyillarini joriy etish zaruriy holga aylanmoqda. "Yagona ijtimoiy reyestr" axborot tizimi orqali nogironlar uchun tayinlanadigan nafaqa, yordam puli, texnik vositalar va reabilitatsiya xizmatlari avtomatik tarzda qayd etilmoqda. Bundan tashqari, "Onlayn reabilitatsiya markazi" loyihasi doirasida nogironligi bo'lgan shaxslarga masofadan psixologik maslahat, tibbiy nazorat va huquqiy maslahatlar berish yo'lga qo'yilgan.

Nogironlar bilan ishlashda asosiy yo'nalishlardan biri — inklyuziv yondashuvni kuchaytirishdir. Bu yondashuv nogiron shaxslarni jamiyatning barcha jabhalariga, jumladan ta'lim, mehnat va madaniy hayotga to'laqonli integratsiya qilishni nazarda tutadi. Inklyuziv ta'lim tizimi bugungi kunda maktablar, kollejlarda va oliy o'quv yurtlarida bosqichma-bosqich tatbiq etilmoqda. Bu orqali imkoniyati cheklangan bolalarga teng ta'lim imkoniyatlari yaratilmoqda. Shu bilan birga, "Inklyuziv muhit" loyihasi doirasida ijtimoiy binolar, transport vositalari va jamoat joylarida maxsus infratuzilma — panduslar, eshitish moslamalari, nutq sintezatorlari kabi texnik vositalar joriy etilmoqda.

Ijtimoiy xizmat ko'rsatish tizimida reabilitatsiya markazlarining o'rni beqiyosdir. Bu markazlarda nogiron shaxslar uchun fizioterapiya, mehnat terapiyasi, logopedik mashg'ulotlar, kasbga o'rgatish va psixologik treninglar o'tkaziladi. "Yoshlar reabilitatsiya markazi" va "Nogironlar mehnat maskani" kabi tashabbuslar orqali ular uchun yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Shu bilan birga, nodavlat tashkilotlar, jumladan

“Mehribonlik”, “Imkon”, “Saodat”, “Inclusive Education Uzbekistan” kabi jamiyatlar nogironlar huquqlarini himoya qilishda faol ishtirok etmoqda. Ularning tashabbusi bilan ko‘plab ijtimoiy loyihalar amalga oshirilib, nogironlarning ijtimoiy faolligi oshmoqda.

Raqamli texnologiyalarni ijtimoiy xizmat tizimiga joriy etish orqali nogironlar bilan ishlash samaradorligini oshirish mumkin. Masalan, sun’iy intellekt asosidagi mobil ilovalar yordamida eshitish yoki ko‘rish qobiliyati cheklangan shaxslar uchun avtomatik tarjima, nutq tanish, va braille-alfavit bilan integratsiyalangan o‘quv platformalari ishlab chiqilmoqda. Bu esa ularning hayotini yengillashtiradi va mustaqil yashash imkonini kengaytiradi. Psixologik yordam masalasi ham dolzarbdir. Nogiron shaxslar ko‘pincha o‘zini jamiyatdan ajralgan holda his etadi. Shu sababli ijtimoiy xodimlar, psixologlar va ko‘ngillilar tomonidan doimiy ruhiy qo‘llab-quvvatlash ishlari olib borilishi lozim. “Ko‘ngilli psixologlar” dasturi orqali yosh mutaxassislar nogironlarga motivatsion treninglar, stressni yengish mashg‘ulotlarini tashkil etmoqda. Shu tarzda, nogironlik muammosi jamiyat muammosiga emas, balki ijtimoiy mas’uliyat doirasiga kiritilmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, nogironligi bo‘lgan shaxslar bilan ishlashda ijtimoiy xizmat tizimini rivojlantirish — bu nafaqat insonparvarlik burchi, balki zamonaviy davlat siyosatining ajralmas qismidir. O‘zbekiston tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, nogironlarni jamiyat hayotiga to‘laqonli jalb etish, ularning imkoniyatlarini ochish orqali ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy faollik ta’minlanadi. Raqamli texnologiyalar, inklyuziv muhit va rehabilitatsiya markazlarini kengaytirish orqali nogironlar hayot sifati oshadi. Kelgusida “aqlli rehabilitatsiya tizimi”, masofaviy ijtimoiy xizmatlar va kasbiy tayyorgarlik markazlarini kengaytirish bu sohada yangi bosqichni boshlab beradi. Eng asosiysi, nogironlikni cheklov emas, balki imkoniyat sifatida ko‘rish madaniyatini shakllantirish jamiyat taraqqiyotining muhim belgisi bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. – Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
3. Karimov A., “Inklyuziv ta’limning ijtimoiy ahamiyati”. – Toshkent: TDPU, 2021.
4. Xudoyberdiyeva N., “Nogironlar bilan ishlashda ijtimoiy xizmat metodlari”. – Toshkent, 2023.